

**CYLLIDEB 2015/16 a
STRATEGAETH ARIANNOL 2015/16 – 2017/18**

1 CEFNDIR

- 1.1 Mae'r atodiad manwl yma'n nodi'r ffactorau sydd yn dylanwadu ar y gyllideb refereniw sydd ei angen ar gyfer 2015/16.
- 1.2 Hefyd, mae'n diweddarau'r strategaeth ariannol 4 blynedd sefydlwyd y llynedd ar gyfer y cyfnod hyd at 2017/18 yn wyneb parhad yr hinsawdd ariannol galed.

A) CYLLIDEB 2015/16

2 GRANT LLYWODRAETH CYMRU

- 2.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi'r setliad terfynol ar gyfer 2015/16, ond heb ddarparu unrhyw ffigurau mynegol ar gyfer y flwyddyn ganlynol. Nodir y manylion isod yn nhabl 1.

**Tabl 1
Grant Cynnal Refeniw 2014/15 – 2015/16**

	Cyfanswm Awdurdodau Cymru	Cyngor Gwynedd
*Grant y Llywodraeth 2014/15	£4,270,160,526	£175,270,718
Grant y Llywodraeth 2015/16	£4,124,709,257	£168,311,989
Lleihad £	£145,451,269	£6,958,729
Lleihad %	3.4%	4.0%

* addaswyd y ffigur i gymryd y trosglwyddiadau i mewn i'r setliad i ystyriaeth

- 2.2 Fe welir o'r tabl uchod fod Cyngor Gwynedd yn wynebu colled grant o bron iawn £7m yn y flwyddyn nesaf sy'n ostyngiad o 4%, gyda'r cyfartaledd ar draws Cymru yn ostyngiad o 3.4%.
- 2.3 Un o'r rhesymau am y gostyngiad uwch na'r cyfartaledd yw fod y ffactorau sy'n bwydo'r fformiwla dyrannu adnoddau yn parhau i fynd yn ein herbyn (lleihad mewn nifer disgyblion, nifer hawlwy'r cymorth incwm dan 65 oed, ayb).

3 GWARIANT REFENIW'R CYNGOR - 2015/16

3.1 Nodir isod yn nhabl 2 y cynnydd yn y gwariant fydd ei angen ar gyfer 2015/16.

Tabl 2
Cyllideb 2014/15

	£'000
Cyllideb Sylfaenol 2014/15	231,620
Chwyddiant cyflogau	1,957
Chwyddiant arall	844
Praeseptau	(31)
Incrementau	39
Pensiynau	166
Pensiynau Athrawon	521
Llog ar falansau	(183)
Costau Benthycu	(67)
Demograffi	294
Amrywiol	163
Addasiadau cyllidebau incwm	232
Trosglwyddiadau i'r setliad	313
Pwysau ar wasanaethau	876
Cyfanswm gofynion	<u>236,820</u>

3.2 **Cyllideb Sylfaenol 2014/15** – Er mai £232m yw gwariant net 2014/15, mae'n bwysig nodi fod gwir wariant y Cyngor yn £370m oherwydd ein bod yn derbyn llu o grantiau gwerth £87m ac yn codi bron i £51m am wasanaethau yr ydym yn eu darparu.

3.3 **Chwyddiant Cyflogau** – Yn groes i'r arfer eleni, mae'r ffigwr (cynnydd tua 1%) y bydd ei angen ar gyfer chwyddiant tâl 2015/16 eisoes yn hysbys i ni.

3.4 **Chwyddiant arall** - Mae'r ffigwr yma yn cynrychioli darpariaeth ar gyfer chwyddiant cyffredinol o 1.25% ond gan wneud darpariaeth benodol lle tybir fod y gyfradd chwyddiant am fod yn wahanol (e.e. canran negyddol i adlewyrchu'r cwmp ym mhris tanwydd). Mae'r ffigyrau chwyddiant yma'n sylweddol is na'r hyn y bu'n rhaid ei ychwanegu mewn blynyddoedd blaenorol, oherwydd na welwyd y cynnydd mewn rhai ffigyrau chwyddiant eleni a ragdybiwyd wrth baratoi'r gyllideb, sy'n golygu nad oes angen darparu cymaint ar gyfer 2015/16.

3.5 **Incrementau** – Y ffigwr incrementau yw'r cynnydd sy'n deillio o roddi incrementau cyflog i staff, net o drosiant staff.

3.6 **Pensiynau** - Yn dilyn prisiad 2013 o'r Gronfa Bensiwn, mae Actiwari'r Gronfa wedi nodi nad oes angen cynyddu cyfraniadau am 2015/16. Serch hynny, bu newid yn natur y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol sy'n golygu fod raid darparu ar gyfer cyfraniad cyflogwr uwch.

3.7 **Pensiynau Athrawon** – Mae Llywodraeth San Steffan wedi cyhoeddi y bydd cynnydd sylweddol ac anorfod yn lefel cyfraniadau pensiwn cyflogwr ar gyfer athrawon (cynllun pensiwn cenedlaethol ar wahân i staff eraill). O Fedi 2015 bydd cyfraniad y cyflogwr yn codi o 14.1% i 16.4%.

- 3.8 **Llog ar Falansau** - erbyn hyn disgwylir cynnydd ymylol iawn mewn cyfraddau llog, ond maent yn parhau i fod yn hynod o siomedig, ac yn hytrach na benthyca yn allanol, 'rydym yn defnyddio mwy o "fenthyca mewnol" sy'n lleihau'r symiau sydd ar gael i fuddsoddi. Er hynny, byddwn yn derbyn ychydig mwy o log yn 2015/16, a gellid adlewyrchu hynny yn y gyllideb.
- 3.9 **Costau benthyca** – 'rydym am dalu ychydig llai o gostau benthyca yn y flwyddyn nesaf wrth beidio cymryd benthyciadau newydd a "benthyca mewnol".
- 3.10 **Demograffi** – Erbyn 2015/16, 'rydym yn cydnabod nifer uwch yr henoed y byddem yn disgwyl darparu gwasanaeth ar eu cyfer, oherwydd poblogaeth sy'n heneiddio, a'r cynnydd perthnasol mewn galw am ofal. Bydd rhaid ychwanegu £460,000 at gyllideb y Gwasanaeth Oedolion i gydnabod y niferoedd uwch.

Yn erbyn hyn, rhagwelir gostyngiad mewn niferoedd disgyblion yn ein ysgolion uwchradd sy'n arwain at ostyngiad cyllideb yn y sector honno, ynghyd â gostyngiad hefyd mewn achosion yn y Gwasanaeth Plant. Mae hyn yn gostwng cyfanswm y ffigwr net demograffi i £294,000.

- 3.11 **Amrywiol** – Y ffigwr a ddangosir yma yw'r casgliad o fan faterion sydd angen eu haddasu yn y gwahanol gyllidebau yn cynnwys y nifer dyddiau ysgol yn y flwyddyn ariannol, cynnydd yn y niferoedd o aelodau sy'n dewis bod yn rhan o gronfa bensiwn, a llu o fanion eraill.
- 3.12 **Addasiadau Cyllidebau Incwm** – Adolygir cyllidebau incwm yn flynyddol i asesu tueddiadau, a bellach fe welwyd fod angen addasu cyllideb incwm Ymgynghoriaeth Gwynedd i adlewyrchu'r ffaith fod yr incwm a ddenir yn lleihau, oherwydd prinder prosiectau cyfalaf yn y sefyllfa economaidd bresennol. Hefyd, mae angen lleihau targed incwm yr Adran Economi, yn dilyn gwarediad nifer o unedau diwydiannol ynghyd â gostyngiad incwm yn y Parciau Gwledig, ac Adnoddau Dynol oherwydd methiant yr Argraffdy i gyrraedd targedau incwm. Bydd y dyraniad ar gyfer yr Argraffdy yn amodol ar asesiad o'r achos busnes diwygiedig. Fodd bynnag, gwelir effaith bositif ar rai cyllidebau incwm eraill i'w osod yn erbyn hyn (Gofal Cartref, wedi codi'r uchafswm statudol ar gyfer cyfraniadau cleientau o £50 i £55 yr wythnos, ac hefyd ffioedd Cynllunio). Nodir yr effaith ar gyllidebau penodol isod, ffigyrau mewn cromfachau yn dangos cynnydd mewn incwm a ffigyrau heb gromfachau yn nodi gostyngiad –

- Ymgynghoriaeth Gwynedd: £175,000
- Economi – Unedau Diwydiannol, ayb: £82,000
- Adnoddau Dynol – Argraffdy: £80,000
- Oedolion – Gofal Cartref: [£75,000]
- Rheoleiddio – Rheolaeth Datblygu: [£30,000]

- 3.13 **Trosglwyddiadau i'r setliad** - Fel nodwyd uchod mae arian ar gyfer sawl swyddogaeth yn cael ei drosglwyddo i mewn ac allan o'r setliad eleni, fel a ganlyn –

- **Gwasanaeth Integredig Cymorth i Deuluoedd: £144,090**

Cynllun i ddarparu cefnogaeth i deuluoedd lle mae camddefnydd cyffuriau / alcohol gan y rhieni. Mae'r gwasanaeth cyfredol wedi'i ariannu trwy grant penodol ac yn cael ei redeg gan Ynys Môn ar gyfer Gwynedd / Môn ar y cyd, ac mae cytundeb i'w ariannu yn unol â'r swm ddaw yn y setliad. Felly mi fydd angen y £144,090 yn y gyllideb er mwyn talu'r un swm i Ynys Môn.

- **Anhwylder Sbectrwm Awtistig: £40,000**
Wedi bod yn grant penodol sydd wedi'i ddefnyddio yn y gorffennol i ariannu cynlluniau a gweithgareddau cefnogol ac ataliol, adnoddau arbenigol yn y maes, cefnogaeth ôl ddiagnostig, a hyfforddiant pellach i staff rheng flaen.
- **Cyllid Myfyrwyr Cymru: (£45,000)**
Cyfrifoldeb am brosesu a gweinyddu ceisiadau cyllid myfyrwyr yn trosglwyddo o awdurdodau lleol i Student Finance Wales (gwasanaeth ar y cyd Llywodraeth Cymru a'r Student Loans Company). Er fod £106,800 yn trosglwyddo allan o'r setliad, nid yw gwariant Cyngor Gwynedd ar y gwasanaeth unrhyw beth tebyg i hynny, dim ond £45,000. Er ei fod o'n groes i'r ffordd "lân" o dynnu (neu adio)'r union symiau sydd yn y setliad a delio efo unrhyw weddill drwy fidiau (neu doriadau), gwneir eithriad yn fan yma oherwydd bod y swyddogaeth gyfan yn trosglwyddo allan ac ni fydd cyllideb ar ôl i dynnu'r gweddill ohono.
- **Rheolaeth Bwyd Anifeiliaid: (£20,550)**
Mae'r Asiantaeth Safonau Bwyd wedi cynnal adolygiad o orfodaeth deddfwriaeth yn ymwneud â Bwyd Anifeiliaid, ac yn benodol y defnydd o arian drosglwyddwyd i awdurdodau lleol yn y setliad ar gyfer hyn dros y blynyddoedd (ar wahanol adegau rhwng 2001/02 a 2007/08). O ganlyniad i hyn, penderfynwyd tynnu cyfran o'r arian yn ôl. Mae'n debyg y caiff yr arian yma ei ail-ddyrannu ar ffurf grant penodol yn y dyfodol (ond ar sail rhanbarthol yn hytrach nag awdurdodau unigol).
- **Gwasanaeth Cofrestru Cenedlaethol: (£10,250)**
Mae Llywodraeth Cymru yn tynnu arian allan o'r setliad er mwyn ariannu sefydlu'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol newydd, fydd yn cael ei dalu drwy'r WLGA fel corff penodol. Felly, rhaid cwtogi y gyllideb Mabwysiadu yn yr Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd.
- **Cynllun Benthycia Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif: £211,920**
Ar ben y trosglwyddiadau yma mae Llywodraeth Cymru yn datgan fod yna £211,920 yn y setliad i dalu am gynllun benthycia ar gyfer gwella ysgolion (yr 21^{ain} Ganrif). Er nad yw hwn yn drosglwyddiad i'r setliad yng ngwir ystyr y gair, mae'n gyllideb mae'n rhaid i ni ei wario at ddibenion penodol, felly `rwyf wedi ei gynnwys dan y pennawd yma.

3.14 Pwysau ar Wasanaethau -

Argymhellir cymeradwyo ceisiadau ("bidiau") gwerth £876,000 gan Adrannau'r Cyngor am adnoddau ychwanegol i gwrdd â phwysau anorffod ar eu gwasanaethau.

Mae pob Adran yn cael yr hawl i nodi os oes yna unrhyw wariant y mae'n rhaid i'r Cyngor ei gyflawni os yw am sicrhau parhad gwasanaeth sylfaenol. ***Nid ar gyfer datblygiadau newydd y mae'r pennawd, ond yn hytrach ar gyfer parhad gwasanaethau sylfaenol presennol.***

Rhoddir manylion yr hyn a argymhellir yn Atodiad 1.

Mae elfen o'r ceisiadau yma wrth gwrs yn amlygu eu hunain wrth i ni adolygu patrymau gwariant eleni. Mae eraill yn ganlyniad i faterion sy'n codi lle mae angen gwario er mwyn gwarchod deilliannau i'r cyhoedd, neu i gwrdd â gofynion statudol. Mae yna elfen hefyd o lywodraeth ganolog yn creu pwysau a disgwyliadau a ninnau'n gorfod dygymod gyda'r sgil effeithiau (ar ben y gostyngiad yn ein grant).

Mae'r eitemau yma wedi cael eu herio gan y Tîm Rheoli Corfforaethol cyn eu hargymell. Mae'r cyfanswm a argymhellir eleni yn sylweddol is na'r hyn a welwyd yn hanesyddol.

Hefyd yn Atodiad 1, crybwyllir fod angen cymeradwyo "bidiau" gwerth £373,000 ar sail un-tro er mwyn sicrhau parhad gwasanaeth. Gellir ariannu hwn trwy ddyrannu'r cyfan o'r gyllideb wrth gefn a gedwir i'r perwyl hyn.

3.15 **Polisi Cyflogau**

Mae yna ystyriaeth yn cael ei roddi ar hyn o bryd i gyflogau gweithwyr y Cyngor sydd ar yr hicyn isaf, er mwyn parhau i gyfarch y galw am gyflog byw i'r rhai ar yr hicynau hynny. Bydd y Cabinet yn derbyn adroddiad ar hyn ar 19 Chwefror.

Os bwriedir gweithredu yn unol â'r argymhelliad, bydd darpariaeth ar ei gyfer wedi'i neilltuo drwy ddefnyddio elfen o arbedion uwch reolaeth y Cyngor er mwyn talu am hyn heb gynyddu'r Dreth Cyngor.

4 **YSGOLION**

- 4.1 Mae Llywodraeth Cymru yn nodi eu bod wedi gwarchod grant Llywodraeth Leol er mwyn sicrhau gostyngiad llai na gweddill y gwasanaethau yng nghyllidebau ysgolion. Y rhagdybiaeth yw mae'n debyg y byddem wedi gweld gostyngiad uwch na'r 4% pe na fyddent wedi rhoi'r warchodaeth yma i ni.
- 4.2 Hyd yma, ein hymagwedd ni tuag at hyn yw parhau i gynllunio ar sail yr hyn y byddai'r Cyngor yn dymuno ei wneud ar gyfer ysgolion gan fesur hynny wedyn yn erbyn bwriad Llywodraeth Cymru ac ystyried a oes angen addasu unrhyw beth er mwyn cydymffurfio a'r addewid.
- 4.3 Eleni mae'r rheol yma yn golygu fod angen sicrhau fod ysgolion yn cael cynnydd arian o +0.6%. Fel y nodwyd y llynedd, mae hyn yn codi cwestiynau sylfaenol ynglŷn â pha mor rhesymegol yw hi i'r Cyngor barhau i wireddu dymuniad Llywodraeth Cymru pan fyddwn yn gorfod torri ar wasanaethau eraill er mwyn talu amdano. Ni wyddom wrth gwrs beth fyddai effaith peidio â gwireddu'r dymuniad o ran ymateb Llywodraeth Cymru na'r ysgolion.
- 4.4 Mae Llywodraeth Cymru wedi rhagnodi "addewid" cyllido sy'n sicrhau y bydd ysgolion yn derbyn cynnydd yn eu cyllideb sydd 1% yn fwy na'r hyn y mae Llywodraeth Cymru ei hun wedi ei dderbyn (h.y. cyllidebau ysgolion i gynyddu 0.6% yn 2015/16). Yr hyn sy'n cymhlethu pethau yw bod ysgolion am dderbyn cynnydd £521,000 am gyfraniadau pensiwn uwch i athrawon, fydd yn cyfrif tuag at y cynnydd o 0.6%, ynghyd â chwyddiant o £532,000 fydd, ymysg materion eraill fel cyfraniad refeniw £446,000 tuag at gostau adeiladu ysgolion y 21^{ain} Ganrif, yn fwy na bodloni'r "addewid".
- 4.5 Mae trafodaethau'r Gweithgor wedi cyrraedd casgliad i gwtogi'r gyllideb o Fedi 2015 (blwyddyn ysgol), ac i gynhaefu arbedion mwy cynaliadwy o drefniadaeth, ond yn hwyrach yn y cyfnod 2015/16 - 2017/18.
- 4.6 Drwy weithredu yn yr un modd ac mae sawl awdurdod arall wedi gwneud yn 2014/15, byddai modd sicrhau £952,000 o arbedion o'r gyllideb ysgolion a chadw o fewn cyfyngiadau'r "addewid".

4.7 Cofier hefyd bydd y gyllideb ysgolion yn wynebu'r addasiadau arferol sy'n deillio o newidiadau yn niferoedd disgyblion, gyda rhai ysgolion yn elwa a rhai yn colli, ynghyd â lleihad mewn grantiau a roddir yn uniongyrchol i'r ysgolion gan Lywodraeth Cymru, a pwysau oherwydd cynnydd mewn disgyblion ag Anghenion Dysgu Ychwanegol. Nodaf bydd y sector Uwchradd yn dioddef gostyngiadau yn y grant ôl 16 a'r grant rhwydwaith 14-19, yn ogystal â lleihad mewn dyraniad yn deillio o niferoedd disgyblion (demograffi).

4.8 Yng nghyswllt y Strategaeth Ariannol a'r targed arbedion ar gyfer ysgolion, ddaru'r Cabinet 07/10/2014 benderfynu:

"Gosod targed arbedion o £4.3m ar gyfer ysgolion i'w gyflawni dros y tair blynedd nesaf, gan ofyn i'r Aelod Cabinet dros Addysg arwain darn o waith drwy gydweithio gyda'r Fforwm Cyllido Ysgolion i ddatblygu cynlluniau ar gyfer gwireddu'r targed hwnnw."

Aeth gweithgor, yn cynnwys penaethiaid a llywodraethwyr ysgolion, ati i gyflwyno'r gwaith hwnnw, gyda'r Aelod Cabinet dros Addysg a'r Aelod Cabinet Adnoddau yn annog nhw i arddangos sut orau i ddarganfod £4.3m dros 2015/16 – 2017/18 gyda'r ardrawiad isaf ar gyraeddiadau addysgol disgyblion.

4.9 Gosodaf isod amlinelliad o gasgliadau'r Gweithgor a'r Fforwm Cyllideb Ysgolion ar balansau cyllideb gellid gwtogi ar gyfer 2015/16, a rhaniad posibl o'r £4.3m dros y tair blynedd, sydd i'w drafod eto.

Cyllideb Datganoledig Ysgolion: cynigion y Gweithgor / Fforwm	Arbediad Blwyddyn Gyllidol 2015/16 £	Cyfanswm 2015/16 – 2018/19 £
Ysgolion Cynradd		
Ynni	200,000	200,000
Trefniadaeth - cynlluniau ar y gweill 2018/19	0	345,000
Trefniadaeth - cynlluniau posib pellach	0	198,000
Prydau Ysgol - cynyddu pris cinio o £2.05 i £2.30 (gan gynnwys 10 ceiniog tuag at chwyddiant) Medi 2015 £2.20, Medi 2016 £2.30	40,833	105,000
Glanhau – targed arbedion 6%	15,167	52,000
Gwano'r gymhareb disgybl : athro ar sail "Model B"	60,131	1,684,032
Ysgolion Uwchradd		
Ynni	150,000	150,000
Trefniadaeth – cynlluniau posib	0	0
Prydau Ysgol	36,458	94,000
Glanhau - targed arbedion 6%	14,000	48,000
Gwano'r gymhareb disgybl : athro ar sail "Model B"	25,771	721,728
Ysgolion Arbennig		
Cynllun Brecwast am ddim (Cynradd)	29,167	50,000
Cwricwlwm Amgen (Uwchradd)	82,968	142,230
Codi Safonau CA3 (Uwchradd)	112,163	192,280
Cronfa Maint Dosbarthiadau Mawr CA2 (Cynradd)	185,343	317,730
CYFANSWM	952,000	4,300,000

- 4.10 Ynglŷn a'r elfen o'r arbedion sydd i ddod o'r dyraniad staff dysgu'r ysgolion ("gwano'r gymhareb disgybl:athro") dros 2015/16 – 2017/18:
- roedd penaethiaid ysgolion cynradd yn ffafrio "Model A" fyddai'n gwtogiad £1,406,480 i ddyraniad staff dysgu y sector gynradd (gyda rhaniad tua 1:1 rhwng y sectorau), tra
 - roedd penaethiaid ysgolion uwchradd yn ffafrio "Model C" fyddai'n gwtogiad £458,020 i ddyraniad staff dysgu y sector uwchradd (gyda rhaniad tua 4:1 rhwng y sectorau).
- Roedd y ddau sector yn mynegi pryder am effaith addysgol unrhyw gwtogiad uwchben hynny i'w dyraniadau.
- 4.11 Nid oedd cytundeb terfynol rhwng y sectorau ar unrhyw "Fodel" (A, B, nac C, fel y'i cyflwynwyd) ar gyfer yr elfen staff dysgu yn y tymor canolig (2016/17 – 2017/18), a byddai cyfanswm "Model A" ar gyfer y sector gynradd a "Model C" ar gyfer y sector uwchradd yn gadael y Gweithgor £541,260 yn fyr o'r targed arbedion o £4.3m ar gyfer ysgolion. Felly, cytunwyd dylai'r Gweithgor barhau i adolygu gwasanaethau a threfniadaeth addysg er mwyn canfod gweddill y targed arbedion, ac **argymhellir i'r Cabinet barhau i ofyn sut fyddai orau i wireddu'r £4.3m cyfan.**
- 4.12 Ar gyfer 2015/16, nodwyd pe bai modd cyfyngu'r arbedion ar gyfer ysgolion i'r £952,000 crybwyllir uchod, roedd cytundeb yn y Fforwm Cyllido Ysgolion i'r Cyngor ymarfer disgrisiwn am y tro ar sail cyfaddawd o fewn yr uchafsymiau sydd yn 4.9 uchod. Felly, **argymhellir i'r Cabinet weithredu yn unol a "Model B" (sydd gyda rhaniad tua 2.3:1 o'r arbedion staff dysgu rhwng y sectorau) yn 2015/16. Byddai hynny yn cwtdogi £60,131 o ddyraniad staff dysgu y sector gynradd, a chwtogi £25,771 o ddyraniad staff dysgu y sector uwchradd.**
- 4.13 Byddai'r £60,131 yn y sector Gynradd yn gwano'r gymhareb disgybl : athro o'r 20.58:1 presennol i 20.63:1, a'r effaith ar gyllidebau ysgolion yn amrediad o ddim toriad i £2,300.
- 4.14 Byddai'r £25,771 yn y sector Uwchradd yn gwano'r gymhareb disgybl : athro cyfartalog o'r 15.99:1 presennol i 16.01:1, a'r effaith ar gyllidebau ysgolion yn amrediad o ddim toriad i £4,200.

5 CRYNODEB O SEFYLLFA 2015/16

- 5.1 Fe welir o'r uchod felly fod anghenion gwario'r Cyngor ar gyfer 2015/16 yn £236.82m (cynnydd o 2.1%) a byddwn yn derbyn grant o £168.31m oddi wrth Lywodraeth Cymru (gostyngiad o 4%).
- 5.2 Ers ein rhagdybiaethau am 2015/16 yn Chwefror 2014, mae ein ffigyrau wedi'u haddasu am setliad anffafriol Llywodraeth Cymru (£2.7m), sydd wedi'i wrthbwysu gan lefel is o chwyddiant (£1.6m) yn bennaf, a ffactorau eraill (£1.1m net).
- 5.3 Disgwylir i'r incwm o'r Dreth Cyngor fod rhwng £57.31m (gyda chynnydd 3.5%) a £58.14m (cynnydd 5%), felly rydym yn wynebu diffyg rhwng £11.20m (ar 3.5%) a £10.36m (ar 5%) yn 2015/16.

6 DYGYMOD GYDA'R BWLCH YN 2015/16

- 6.1 Yn ei strategaeth tymor-canolog, mae'r Cyngor wedi sefydlu cyllideb gytbwys ar gyfer 2014/15 er mwyn prynu'r amser angenrheidiol i ni lunio rhaglen o arbedion ystyrion a synhwyrol i'w gweithredu mor fuan â phosibl.
- 6.2 Roedd cyllideb 2014/15 yn cynnwys defnyddio £1.7m o falansau cyffredinol y Cyngor un-tro er mwyn pontio a chaniatau amser i flaenoriaethu yn gynhwysol.
- 6.3 Ers hynny, bu cynnydd boddhaol gyda'r rhaglen arbedion effeithiolrwydd, sydd yn golygu bydd modd galw ar arbedion o £6.5m sydd eisoes ar y gweill er mwyn cyfarch y bwlch ariannol.
- 6.4 Mae Adolygiad Strategol o'r maes Priffyrdd hefyd yn rhoi cyfle i gyfrannu tuag at gau'r bwlch yn 2015/16. Er y bydd rhaid aros i'r Cabinet ystyried yr adroddiad ar yr adolygiad cyn dod i gasgliad terfynol, at ddibenion cynllunio ariannol, amcangyfrifir byddwn yn gallu gwneud arbediad o £550,000 fel swm ychwanegol i'r arbedion £6.5m.
- 6.5 Hefyd, rydym yn rhagweld y bydd yna arbedion ar gael yn 2015/16 trwy gyflawni arbedion gwerth £305,000 o doriadau cynnar mewn rhai gwasanaethau cefnogol a chyllidebau corfforaethol.
- 6.6 O ran gweddill yr arbedion hanesyddol sydd i'w chyflawni yn 2015/16 (prosiectau o'r rhaglen £16m a'r Strategaeth 1%), dengys y dadansoddiad diweddaraf fod "hen" brosiectau wedi'u cynllunio i arbed £614,210 yn ystod 2015/16, ond bydd angen addasu'r targed gwreiddiol ar gyfer sawl cynllun, gan ostwng y cyfanswm £336,040 fel adroddwyd i'r Panel Cyflawni Arbedion. Mae addasiadau fel hyn yn anorfod, wrth gwrs, wrth gyflawni cymaint o arbedion heriol, ac roedd y £336,040 oherwydd bod y prosiectau corfforaethol canlynol wedi disgyn rhywfaint yn fyr o dargedau sylweddol uwch:
- VOIP £118,550
 - RAISE £116,300
 - e-Gaffael £11,580
 - Bwlch gweddilliol £89,610
- 6.7 O gyfrifo'r holl faterion uchod felly, gan gynnwys arbedion £952,000 o'r ysgolion, bydd arbedion yn cyfarch £8.63m o'r bwlch sy'n codi yn 2015/16, gan adael £2.57m ar ôl i'w ddarganfod pe bawn yn cynyddu'r Dreth Cyngor 3.5%.

7 Y DRETH GYNGOR

- 7.1 Yn wyneb y bwlch yma, y penderfyniad allweddol sydd angen ei wneud yn sgil yr ystyriaethau uchod yw sefydlu union lefel y cynnydd Treth Cyngor i'w argymhell i'r Cyngor ar gyfer 2015/16.
- 7.2 Yn y tybiaethau a wnaed yn ein strategaeth ariannol tymor canolog hyd yma, fe ddefnyddiwyd ffigwr o 3.5%, ar sail y cynnydd cyfartalog yng Nghymru, ond mae'r cyfartaledd hwnnw'n cynyddu rwan.
- 7.3 Yr allwedd i hyn oll, wrth gwrs, yw cael y balans yn briodol rhwng yr angen i wario ar wasanaethau i'r rhai mwyaf bregus yn ein cymdeithas a'r cynnydd sydd yn addas i'w godi ar drigolion Gwynedd.

- 7.4 Byddai 3.5% yn cynhyrchu £1.94m o incwm ychwanegol tuag at y bwlch, a byddai'n gyfystyr i gynnydd yn y Dreth Cyngor o £38.89 i eiddo mewn Band D neu ychydig o dan 75c yr wythnos (byddai'r dreth a godir gan y cynghorau cymuned a'r Awdurdod Heddlu yn ychwanegol i hyn wrth gwrs). Mae ychydig dros 17% o dai yng Ngwynedd yn derbyn rhyw elfen o gymorth tuag at eu Treth Cyngor, ac mae dros 60% o eiddo Gwynedd mewn bandiau is na band D.
- 7.5 Byddai pob 0.1% uwchben 3.5% yn addasu'r bwlch ariannol y byddem angen ei ddarganfod o tua £55,370 (ac felly byddai 0.5% yn golygu addasu'r bwlch ariannol £276,854 a 1% yn golygu addasu'r bwlch ariannol o £553,707).
- 7.6 Nodir isod y cynnydd a welwyd yn Nhreth Cyngor Gwynedd a'r cynnydd a welwyd ar gyfartaledd ar draws Cymru ers 2008/09:

Blwyddyn	Gwynedd	Cymru
Cyfanswm 2008-15	28.6%	25.2%
2014/15	3.9%	4.2%
2013/14	3.5%	3.1%
2012/13	3.5%	1.9%
2011/12	3.9%	3.1%
2010/11	3.9%	3.7%
2009/10	3.9%	3.9%
2008/09	3.8%	3.7%

- 7.7 Ni wyddom yn union eto beth fydd y cyfartaledd cynnydd ar draws Cymru yn 2015/16, ond y wybodaeth ddiweddaraf sydd gennyf yw mai dim ond dau o gynghorau sy'n cynllunio i gynyddu llai na 3.75% gyda 12 o gynghorau yn ystyried cynnydd o 4.5% neu uwch.
- 7.8 O hynny o wybodaeth sydd gan y Pennaeth Cyllid o ran sgysiau a gafwyd gyda swyddogion mewn cynghorau eraill, mae'n amcangyfrif y bydd y cyfartaledd ar draws Cymru o gwmpas tua 4.3%, tra bydd y canolrif yn uwch na 4.5%. Felly, ystyriaf fod 4.5% yn rhesymol fel cam tuag at y bwlch enfawr yr ydym yn ei wynebu.
- 7.9 Mae'r dewis rhwng cynnal gwasanaethau a threthu o hyd yn un anodd, wrth gwrs, a mater i'r holl aelodau yw pwysu a mesur a dod i'r balans y maent yn ystyried sy'n briodol.
- 7.10 O gadw at y rhagdybiaeth a wnaed y llynedd wrth sefydlu'r strategaeth ariannol bresennol felly a chynyddu lefel Treth Cyngor 3.5%, byddai hyn yn gadael bwlch o £2.57m ar ôl i'w ddarganfod. Yr unig ffordd o'i ddarganfod fyddai cael mwy o arbedion, a gan fod y Cyngor eisoes am uchafu'r arbedion o effeithlonrwydd, byddai raid darganfod y balans yma o dorri cyllidebau gwasanaethau yn 2016/17.
- 7.11 Ni fyddai'r arbedion yma ar gael ar 1 Ebrill 2015. Felly, byddai'n rhaid dibynnu ar falansau i bontio'r cyfnod hyd nes y bydd y penderfyniadau i weithredu toriadau o Ebrill 2016.
- 7.12 Byddai cyfarch y bwlch yn gyfan gwbl drwy'r Dreth Cyngor yn golygu cynnydd dros 24% sydd yn amlwg uwchben hicyn rhesymol.

7.13 Felly, dylid rhoi ystyriaeth briodol i'r amrediad isod o ddewisiadau:

Cynnydd Treth Cyngor %	Cynnydd wythnosol £	Cynnydd blyneddol £	Treth Cyngor 2015/16	Toriadau yn 2016/17 / defnyddio Balansau yn 2015/16
3.50%	£0.75	£38.89	£1,149.96	£2,572,389
4.00%	£0.85	£44.44	£1,155.51	£2,295,536
4.50%	£0.96	£50.00	£1,161.07	£2,018,682
5.00%	£1.07	£55.55	£1,166.62	£1,741,829

8 BALANSAU

- 8.1 Rhagwelir y bydd gennym falansau cyffredinol o £7m ar ddiwedd y flwyddyn ariannol hon, yn cynrychioli tua 2.2% o wariant refeniw gros y Cyngor.
- 8.2 'Rydym wedi nodi ar fwy nag un achlysur oherwydd yr amgylchiadau tymhestlog y byddwn yn eu hwynebu dros y blyneddoddd i ddod, ei fod yn briodol cadw symiau wrth gefn er mwyn medru ymdrin gydag unrhyw broblemau allasai godi.
- 8.3 Nid oes unrhyw beth wedi digwydd yn y cyfamser i newid y farn yma. Yn wir, yn absenoldeb unrhyw ddatganiad gan Llywodraeth Cymru am grantiau i'r dyfodol, mae'r risg wedi cynyddu. Felly, mae'r angen i sicrhau fod gennym falansau priodol i fedru dygymod gydag unrhyw sioc ariannol yn fwy perthnasol.
- 8.4 Fodd bynnag yn wyneb y bwlch ariannol fyddai gennym, ac er mwyn cael amser i ystyried er mwyn blaenoriaethu'r toriadau mewn modd cynhwysol, argymhellir ein bod yn defnyddio rhwng £1.7m a £2.6m o falansau cyffredinol i bontio hyd nes y bydd modd darganfod gweddill yr arbedion angenrheidiol yn 2016/17.
- 8.5 Mae gennym nifer o reserfau penodol a sefydlwyd gan y Cyngor sydd wedi eu sefydlu i gwrdd ag anghenion gwariant penodol sydd gan y Cyngor. Mae'r rhain hefyd yn rhan o gyllideb y Cyngor wrth gwrs. Er mwyn sicrhau fod pob aelod o'r Cyngor yn ymwybodol ohonynt, atodir dadansoddiad yn Atodiad 2.
- 8.6 Rwy'n adolygu lefel y reserfau yma'n barhaus, wrth gwrs, ac wedi ystyried faint o le sydd yna i'r Cyngor newid ei flaenoriaethau tu mewn i'r reserfau yma, gan nodi lle nad ydym am gyflawni rhai bwriadau gwreiddiol, a symud unrhyw adnoddau a ryddheir i gwrdd â'r anghenion am adnodd i ariannu taliadau diswyddo.
- 8.7 Yn ei adroddiad "Ymdrin â'r Heriau Ariannol sy'n wynebu Llywodraeth Leol yng Nghymru" (cyhoeddwyd 27 Ionawr 2014), mae Swyddfa Archwilio Cymru wedi datgan (ym mharagraff 1.8):

"Gall cynghorau ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i'w helpu i gydbwysu eu cyllidebau lle nad yw cynlluniau arbedion yn cyflawni'r canlyniadau disgwylidig neu lle mae'r incwm yn llai na'r disgwyl. Fodd bynnag, ni fyddai fel arfer yn briodol cyllido gwariant rheolaidd o gronfeydd wrth gefn. Mae lefel synhwyrol o gronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio yn elfen allweddol o sefydlogrwydd ariannol; bydd isafswm y lefel briodol yn amrywio gan ddibynnu ar

rwymedigaethau hysbys a phosibl awdurdod a'i gynlluniau gwariant. Ceir arwyddion bod ambell gyngor yn dibynnu gormod ar gronfeydd wrth gefn cyffredinol i ymdrin â diffyg yn y gyllideb, yn hytrach na cheisio mabwysiadu dulliau mwy cynaliadwy, sy'n aml yn golygu gwneud penderfyniadau amhoblogaidd."

- 8.8 Felly, dylid osgoi gwario'r balansau cyffredinol (cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy) yn "rheolaidd" i ymdrin â diffyg yn y gyllideb. Fodd bynnag, cyn belled ag y bydd Cyngor Gwynedd yn cymryd ei benderfyniadau anodd yn ystod 2015 er mwyn cyrraedd cyflwr cynaliadwy yn y tymor canolig, yna bydd y defnydd arfaethedig o gyfran o'r balansau cyffredinol yn ystod 2015/16 yn arfer dda.

9 CYFALAF

- 9.1 Tra bod cyllidebau refeniw awdurdodau lleol yn wynebu cyfyngiadau, mae cyllidebau cyfalaf hefyd dan bwysau.
- 9.2 Yn wyneb y cyfyngiadau ariannol refeniw sydd yn ein hwynebu a'r ffaith fod ein Strategaeth Asedau yn cynnwys elfen sylweddol o fenthycyca darbodus (sy'n golygu pwysau ar y gyllideb refeniw i dalu am y costau benthyca), rwyf wedi cynnal adolygiad ysgafn o'r Strategaeth Asedau.
- 9.3 O ganlyniad, rwyf wedi addasu ychydig ar yr hyn a gytunwyd y llynedd er mwyn adlewyrchu rhai newidiadau angenrheidiol sy'n codi, oherwydd newid yn y proffil arfaethedig ar gyfer cynlluniau unigol. Manylir ar rhain yn Atodiad 3 sy'n nodi'r newidiadau arfaethedig.
- 9.4 Byddwn yn ariannu'r rhaglen fel a ganlyn:

Tabl 3
Ariannu rhaglen gyfalaf 2015/16 – 2016/17

	2015/16	2016/17
	£'000	£'000
Gofynion Cyfalaf	19,179	21,270
I'w ariannu drwy:		
Darpariaeth cyfalaf yn y setliad	6,637	6,637
Grant tuag at ysgolion	5,503	5,514
Derbyniadau cyfalaf	930	230
Cyfraniad o refeniw	3,860	1,245
Benthyca darbodus	2,249	7,644
Cyfanswm ariannu	19,179	21,270

- 9.5 Un agwedd o'r cynigion cyllido yw lefel y gwariant cyfalaf sydd yn parhau i gael ei ariannu o'i gymharu gyda'r gefnogaeth benodol a ddarperir yn y setliad. Mae hyn yn dangos y budd o gael cynllun hir dymor drwy'r strategaeth asedau sy'n caniatáu i ni lunio rhaglen hir dymor a cheisio uchafu'r budd a geir o fuddsoddiad cyfalaf y gellir ei wneud o fewn yr adnoddau sydd ar gael.

B) STRATEGAETH ARIANNOL TAIR BLYNEDD 2015/16 - 2017/18

10 CYNLLUN I DDYGYMOD Â'R BWLCH ARIANNOL 2015/16 - 2017/18

- 10.1 Ers nifer o flynyddoedd bellach mae Cyngor Gwynedd wedi bod yn cynllunio ymlaen llaw gan fod yn fyw i'r hyn sydd ar y gorwel bob tro wrth sefydlu ein cyllideb. Mae hyn wedi talu ar ei ganfed, a hyn mewn gwirionedd sy'n golygu ein bod yn medru prynu ychydig o amser er mwyn penderfynu lle yw'r manau gorau i fod yn cyflawni arbedion er mwyn sicrhau'r ardrawiad lleiaf posibl ar bobl Gwynedd. Nid pob Cyngor sydd mewn sefyllfa i fedru gwneud hyn.
- 10.2 Fe nodwyd ymarferion Cyngor Gwynedd fel enghraifft o ymarfer da mewn adroddiad cenedlaethol ar gynllunio ariannol a gyhoeddwyd yn ddiweddar gan Swyddfa Archwilio Cymru.
- 10.3 Er mwyn parhau ar y trywydd yma, ar ben sefydlu cyllideb 2015/16, gwnaed ymdrech i daflunio sefyllfa ariannol ar gyfer y ddwy flynedd ganlynol hefyd, fel ein bod yn gallu gosod sefyllfa 2015/16 yn ei gyd-destun ehangach a chynllunio sut yr ydym am fedru cwrdd â'r sialens o'n blaenau.
- 10.4 Y ffigwr sydd fwyaf ansicr yw'r ffigwr grant y byddwn yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru o 2016/17 ymlaen. Gan fod y grant yn cynrychioli tua 75% o incwm y Cyngor, yn amlwg mae'r ffigwr yma yn allweddol i'r tafluniadau. Gwyddom o ddatganiadau'r Canghellor a datganiadau a wnaed gan Weinidogion yn Llywodraeth Cymru fod dyfodol heriol o flaen Llywodraeth Leol yng Nghymru.
- 10.5 Mae'r strategaeth ar gyfer y dair blynedd i ddod yn gosod darlun realistig o'r hyn allasai ein taro, ond nid yw'r tybiaethau a ddefnyddiwyd na'r casgliadau wedi newid ers y tafluniad cyflwynwyd yn Chwefror a Medi 2014.
- 10.6 Nodir yn y tabl isod canlyniadau'r tafluniadau a wnaed, gan nodi'r arbedion hynny sydd eisoes yn cael eu cynllunio a'u gwireddu:

Tabl 4
Tafluniad cynllunio ariannol ar gyfer y 3 blynedd 2015/16 – 2017/18

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	Cyfanswm
	£m	£m	£m	£m	£m
Gofynion Gwario ychwanegol	6.4	6.1	10.2	6.7	29.4
Colled (cynnydd) grant	6.7	7.1	3.5	6.1	23.4
Y Bwlch	13.1	13.2	13.7	12.8	52.8
Treth Cyngor	-2.7	-2.5	-1.9	-2.0	-9.1
Diffyg Cynlluniedig	10.4	10.7	11.8	10.8	43.7
Hen Gynlluniau Arbedion	-8.6	-0.5	-0.2	0.0	-9.3
Cynlluniau Arbedion newydd	0.0	-8.2	-2.7	-3.8	-14.7
I'w ddarganfod / defnydd balansau	1.8	2.0	8.9	7.0	19.7
					34.4

- 10.7 Adroddwyd flwyddyn yn ôl y gallasem fod yn wynebu bwllch ariannol o dros £51m dros y cyfnod 4 blynedd 2014/15 – 2017/18 gyda thafuniadau gostyngiadau grant yn gyfrifol am £20m o'r swm yma. Erbyn hyn, disgwylir colled grant dros £2.3m, felly mae'r bwllch wedi tyfu i tua £53m.
- 10.8 Pe byddai'r Cyngor yn fodlon cynyddu'r Dreth Cyngor 4.5% yn 2015/16 a 3.5% yn 2016/17 a 2017/18, gyda'r camau y bwriedir eu cymryd ynghyd â'r arbedion sydd eisoes yn cael eu gwireddu, byddai hyn dal yn golygu ein bod angen edrych am arbedion ychwanegol cyfwerth â thua £34m yn y tair blynedd o 2015/16 ymlaen.
- 10.9 Ar sail cynllunio y byddwn dal angen darganfod tua £34m dros y dair blynedd felly. Yn ystod 2015, wrth flaenoriaethu toriadau, bydd angen dod i gasgliad ar y cynnydd tybiedig yn y Dreth Gyngor am y blynnyddoedd i ddod. A ydym am gadw at ein strategaeth o gynyddu'r Dreth Gyngor 3.5%, ynteu a ydym am ei gynyddu ymhellach yn wyneb goblygiadau darganfod bwllch ariannol mor enfawr ar ein gwasanaethau?
- 10.10 Rydym eisoes wedi gofyn i ysgolion ysgwyddo gwerth £4.3m o'r bwllch ac wrthi'n uchafu'r arbedion effeithlonrwydd gallwn eu darganfod, ond am orfod disgyn yn ôl ar doriadau fel y cam olaf (er mwyn sicrhau'r effaith lleiaf ar bobl Gwynedd).

Tabl 5
Dygymod a bwllch o £34m
Senarios Posibl 2015/16 – 2017/18

	Effeithlonrwydd eisoes wedi'i gymeradwyo	Effeithlonrwydd ychwanegol	Cadw pob opsiwn yn agored
Treth Cyngor	-	-	£2m
Ysgolion	£1m	£4m	£4m
Effeithlonrwydd	£13m	£17m	£17m
Toriadau	£20m	£13m	£11m
	£34m	£34m	£34m

- 10.11 Argymhellir felly ar hyn o bryd y dylid parhau i gadw'r holl opsiynau ar agor a gweithredu tu fewn i'r fframwaith canlynol:

Polisi Treth Cyngor	Ystyried cynnydd yn y Dreth Cyngor o fewn amrediad 3.5% - 5%
Y Gyllideb Ysgolion	Rhoddi targed £4.3m i'r gyllideb ysgolion
Arbedion Effeithlonrwydd	Uchafu'r arbedion effeithlonrwydd y gellir eu gwireddu
Toriadau	Ffigwr fydd ar ôl

- 10.12 Wrth bontio diffyg 2015/16 o'r balansau, bydd rhaid i ni sicrhau ein bod yn symud ymlaen yn 2015 i sefydlu blaenoriaethau gan fydd angen disgyn yn ôl ar doriadau mewn blynnyddoedd dilynol.

- 10.13 Dylem ymfalchïo yn y ffaith fod trefniadau cynllunio ymlaen llaw'r Cyngor yn golygu nad ydym eto yn gorfod wynebu toriadau - sefyllfa nad yw'n wir ymhob Cyngor, ond rhaid wynebu'r ffaith y byddwn yn wynebu hynny yn y tymor canol, yn enwedig os yw grant llywodraeth leol yn parhau i ostwng.
- 10.14 Felly, bydd angen i'r Cabinet fanteisio ar gyfleon sy'n codi yn y cyfamser i wireddu arbedion, megis y "toriadau cynnar" crybwyllir uchod, yr Adolygiad Strategol Prifyrdd, a.y.b.

11 **ASESIAD EFFAITH O SAFBWYNT CYDRADDOLDEB**

- 11.1 Mae'r gyllideb a amlinellir uchod yn ceisio parhau i ddarparu'r deilliannau priodol i holl drigolion y sir, ond gan nad yw'r cynnydd yn ein hincwm yn ddigonol i gwrdd â chostau chwyddiant hyd yn oed, mae'n rhaid edrych am arbedion.
- 11.2 Yn y maes arbedion felly mae'r risg uchaf o ran y posibilrwydd i ni gael ardrawiad fyddai'n effeithio'n anghymesur ar rai gyda nodweddion gwarchoddedig. Mae'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol eisoes wedi adnabod y risg yma ac ers 2010 wedi atgoffa awdurdodau lleol o'u dyletswydd i asesu effaith eu penderfyniadau ariannol.
- 11.3 Byddwn yn parhau i ddatblygu ein trefniadau ar gyfer asesu effaith cydraddoldeb ar benderfyniadau ariannol mewn cydweithrediad a'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol ac awdurdodau lleol eraill, a hynny drwy rannu ymarfer da ac adnabod camau effeithiol i'r dyfodol.
- 11.4 Ein nod yw sicrhau fod ein penderfyniadau ariannol yn cydymffurfio â dyletswyddau'r Ddeddf Cydraddoldeb, sef:
- Diddymu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithiol, ac unrhyw ymddygiad arall sydd wedi ei wahardd dan y Ddeddf.
 - Hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig berthnasol a'r rhai nad ydynt.
 - Meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig a'r rhai nad ydynt.

Wrth asesu, byddwn yn ceisio canfod sut i wneud y gorau o bob cyfle i wella cydraddoldeb yn ogystal â cheisio osgoi neu liniaru unrhyw effaith negyddol hyd orau ein gallu.

- 11.5 Wrth gynllunio ein cyllidebau, rhoddir ystyriaeth i gydraddoldeb ar bob lefel, gan ddefnyddio data a thystiolaeth am ddemograffi a thueddiadau wrth gynllunio ar lefel strategol, ac yn yr un modd (ond yn fwy penodol) wrth ddod i benderfyniad ar gynlluniau arbedion unigol. Casglwyd data a thystiolaeth eisoes ar gyfer ein Cynllun Cydraddoldeb Strategol, a byddwn yn parhau i adeiladu ar yr wybodaeth yma drwy ddadansoddi data newydd (megis canlyniadau Cyfrifiad 2011), monitro gwasanaethau ac ymgysylltu.
- 11.6 Mae gennym gyfundrefnau clir ar gyfer darganfod unrhyw arbedion sydd eu hangen sydd yn cynnwys asesiad llawn o effaith unrhyw arbedion o safbwynt cydraddoldeb. Byddwn yn dadansoddi pob cynnig unigol, gan nodi os oes angen i'r adran gynnal asesiad effaith wrth ddatblygu'r prosiect. Yn unol â chais y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, byddwn yn cynhyrchu adroddiad blynyddol ar y broses yma ac yn ei gyhoeddi ar ein gwefan.

- 11.7 Yr un eithriad i hyn yw'r arbedion Ysgolion. Oherwydd amseriad diweddar cyflwyno'r cynigion, byddwn yn adrodd ar lafar ar hyn yn y cyfarfod.
- 11.8 Nid ceisio cwrdd â chostau chwyddiant yn unig y mae'r gyllideb uchod wrth gwrs, mae o hefyd yn ceisio sicrhau fod pwysau cyllidebol anorfod sy'n disgyn ar wasanaethau oherwydd galwadau uwch a roddir arnynt, yn sgil nifer uwch o gleientau a.y.b., hefyd yn cael eu cyfarch.
- 11.9 Mae gan bob gwasanaeth yr hawl i gyflwyno cais am adnodd os yw'n ystyried fod angen cyllideb ychwanegol i sicrhau fod gwasanaethau'n parhau. Mae'r symiau a welir o dan y pennawd "pwysau ar wasanaethau" yn gydnabyddiaeth fod angen sicrhau cyllid digonol er mwyn sicrhau nad yw ein trefniadau ariannol yn cael effaith andwyol ar lefel y gwasanaeth a ddarperir.
- 11.10 Fe geir manylion llawn yn Atodiad 1 ac fe welir fod yna £658,000 o'r cyfanswm £876,000 yn mynd i faes gofal cymdeithasol, a hynny ar ben yr £460,000 arian demograffi a ddarperir er mwyn cydnabod yr angen i ddarparu ar gyfer niferoedd uwch yn y maes.

12 CASGLIADAU

- 12.1 Mae'r adroddiad yma yn gosod allan y ffactorau y dylid eu hystyried wrth sefydlu cyllideb 2015/16 ac yn cadarnhau dylid parhau gyda'r strategaeth ar gyfer dygymod a'r sefyllfa ariannol sy'n wynebu'r Cyngor am y dair blynedd i ddod.

CYLLIDEB 2015/16

- 12.2 Argymhellir fod angen cyfarch angen gwario refeniw o £236.82m sydd yn cynnwys darparu £876,000 ar gyfer pwysau ar wasanaethau.
- 12.3 Darperir hefyd ar gyfer pwysau un-tro o £373,000 drwy briodoli'r cyfan o'r gyllideb wrth gefn i'r perwyl.
- 12.4 Ar ôl derbyn grant gan Lywodraeth Cymru o £168.31m a gydag incwm Treth Cyngor heb ei gynyddu o gwbl o £55.37m bydd hyn yn gadael bwlch o £13.14m i'w ddarganfod yn 2015/16.
- 12.5 Bydd modd dygymod a'r bwlch yma drwy gyfuniad o gamau fel a ganlyn:

Cynnydd Treth Cyngor %	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%
Anghenion Gwario 2015/16	£236,819,647	£236,819,647	£236,819,647	£236,819,647
Llai incwm Grant y Llywodraeth	£168,311,989	£168,311,989	£168,311,989	£168,311,989
Llai incwm Treth Cyngor	<u>£57,308,682</u>	<u>£57,585,535</u>	<u>£57,862,389</u>	<u>£58,139,242</u>
Diffyg	£11,198,976	£10,922,123	£10,645,269	£10,368,416
Arbedion fydd wedi'u cyflawni	<u>£8,626,587</u>	<u>£8,626,587</u>	<u>£8,626,587</u>	<u>£8,626,587</u>
Y balans i'w gwrdd o Falansau	<u><u>£2,572,389</u></u>	<u><u>£2,295,536</u></u>	<u><u>£2,018,682</u></u>	<u><u>£1,741,829</u></u>

- 12.6 Gellid pontio'r gweddill o falansau hyd nes y byddwn yn medru blaenoriaethu toriadau i'w gyfarch.

- 12.7 Bydd hyn yn golygu gosod cyllideb net ar ôl defnydd balansau o £228,193,060.
- 12.8 Rhoddir dadansoddiad o'r gyllideb fesul gwasanaeth yn Atodiad 4.
- 12.9 Argymhellir hefyd y dylid sefydlu rhaglen gyfalaf o £19.18m ar gyfer 2015/16 ynghyd a £21.27m ar gyfer 2016/17.

STRATEGAETH TYMOR HIRACH

- 12.10 O ran y sefyllfa dros y dair blynedd nesaf, dylid cynllunio i ddarganfod y bwch ariannol o dros £34m a daflunnir drwy gadw'r holl opsiynau yn agored (gan gynnwys y posibilrwydd o gynyddu'r Dreth Cyngor yn uwch na 3.5% a darganfod arbedion o'r gyllideb ysgolion) a dylid parhau i anelu i ddarganfod mwyafrif y bwch drwy uchafu'r arbedion effeithlonrwydd gallwn eu gwireddu.
- 12.11 Dylid sefydlu cyfundrefn gynhwysol ar gyfer blaenoriaethu ymhle y bydd rhaid i ni dorri gwasanaethau.
- 12.12 Yn y cyfamser, y dylid manteisio ar unrhyw gyfle sy'n codi i wireddu arbedion.

BIDIAU I'W CYMERADWYO AR GYFER 2014/2015

A. BIDIAU REFENIW PARHAOL

Cyf	Cynnwys y Bid	Swm	Argymhelliad	Swm a argymhellir
OED 1	Trefniadau Diogelu Rhag Colli Rhyddid Cais yn sgil cynnydd yn y nifer o unigolion sydd angen asesiadau naill ai mewn cartrefi gofal neu yn y gymuned er mwyn awdurdodi'r camau a gymerir i'w diogelu. Y cais yn cynnwys cost cyd drefnydd £48k, cyfreithiwr a chefnogaeth weinyddol £54k, costau cyfreithiol £47k a chostau asesiadau meddygol £37k.	£186,000	Argymell ariannu'r costau canlynol sef £49k – cyfreithiwr; costau cyfreithiol £47k a £47K costau asesiadau meddygol er mwyn cyfarfod y cynnydd enfawr yn y gofyn am asesiadau.	£133k
OED 2	Trosglwyddo cyfrifoldeb am wasanaeth ym maes Anabledd Dysgu Trosglwyddo cyfrifoldeb am 3 pecyn gofal i Wynedd o awdurdodau eraill ar sail 'Ordinary Residence'.	£163,000	Argymell cymeradwyo'r bid i gyfarfod y cyfrifoldeb.	£163,000
OED 3	Oed Trosglwyddo Ariannu pecynnau gofal i 12 unigolyn sy'n trosglwyddo o'r Gwasanaeth Plant i'r Gwasanaeth Oedolion Anabledd Dysgu	£242,000	Argymell cymeradwyo'r bid ond dylid gwirio effaith net ar niferoedd plant o fewn gofal yr Adran Plant a Theuluoedd.	£242,000
OED 4	Achos Whittlestone Mae achos llys Whittlestone wedi dyrannu bod unrhyw oriau a dreulir yn 'cysgu i mewn' yn rhan o oriau gwaith wythnosol gweithiwr. Ar sail hyn rhagwelir nad yw'r lwfansau cysgu i mewn a delir ar hyn o bryd yn ddigonol ac amcangyfrifir y gallai hyn fod yn gost ychwanegol o hyd at £688,000.	£688,000	Tra'n cydnabod bod risg ynghlwm â'r achos llys, nid yw'n glir ar hyn o bryd beth yw'r effaith. Argymell peidio ariannu'r bid gan bod angen mwy o eglurder ar ddatrysiadau posib.	

Cyf	Cynnwys y Bid	Swm	Argymhelliad	Swm a argymhellir
OED 5	Gorwariant ym maes Gofal Cartref	£526,000	Argymell cymeradwyo'r swm o £120k sef y diffyg yn dilyn ychwanegu arian demograffi at y gyllideb.	£120,000
SaG 1	Swyddog Chwarae Gwynedd a Môn Mae dyletswydd statudol ar y Cyngor i sicrhau cyfleon chwarae digonol i blant. Cyngor Môn eisoes wedi gwrthod ariannu'r swydd.	£28,000	Argymell peidio ariannu'r bid ond rhaid sicrhau bod y Cyngor yn cyfarfod y gofyn statudol yn y maes.	
Cyll 1	Datganiadau ariannol ar gyfer cydbwyllgorau ac awdurdodau harbyrau Ariannu costau ychwanegol y gofyn am archwilio a chefnogi cyfrifeg datganiadau ariannol cyd bwyllgorau ac awdurdodau harbyrau	£33,000	Argymell gwrthod y bid a nodi y gall y gofyn diddiwedd sydd ar yr Adran Gyllid effeithio ar ansawdd dyletswyddau eraill yn y pen draw.	
Cyll 2	Cryfhau adnoddau sy'n cefnogi Technoleg Gwybodaeth Cais i ariannu mwy o gefnogaeth TG i liniaru'r risg i'r Cyngor yn y maes hwn yn sgil y ddibyniaeth i gyflawni dyletswyddau a'r cynnydd sylweddol mewn defnydd. Ers 2003, mae niferoedd y cyfarpar mae'r tîm isadeiledd yn cefnogi wedi cynyddu'n sylweddol, twf 296% mewn cyfrifiaduron, 680% yn fwy o weinyddwyr 'servers', twf 3,200% yn y storfa data, a 280% mwy o sefydliadau'r Cyngor wedi eu cysylltu i'r rhwydwaith ardal eang. Mae'r dechnoleg sy'n cael ei defnyddio yn llawer mwy cymhleth. Mae'r sefyllfa bellach yn argyfyngus a risg gwirioneddol i'r Cyngor o ran cefnogaeth i'r dechnoleg cyfredol, ac yn golygu na ellir cefnogi unrhyw ddatblygiadau pellach yn y maes technoleg. Mae achos busnes yn amlinellu'r newid arfaethedig o ran swyddi.	£335,000	Argymell cymeradwyo rhan o'r bid £156k yn unig er mwyn dechrau mynd i'r afael â gwytnwch y gwasanaeth a chreu 4 swydd newydd.	£156,000

Cyf	Cynnwys y Bid	Swm	Argymhelliad	Swm a argymhellir
Priff 1	Llwybrau beics Glanhau, cynnal thorri gwrychoedd llwybrau beics y Sir	£15,000	Argymell gwrthod y bid gan mai cynnydd mewn gwasanaeth sydd dan sylw.	
Add 1	Cynnydd net yng nghostau cludiant disgyblion/myfyrwyr Mae cytundebau cyfredol Ionawr 2015 (ar sail 188 diwrnod yn y flwyddyn gyllidol 2015/16) yn dangos diffyg net yn y gyllideb tacsï/bws mini o £220k. Ar sail cytundebau bysiau cyfredol, rhagwelir tan wariant o £97k . Effaith net hyn yw cynnydd o £123k ond yn dilyn herio pellach gan yr Uned Gyllid, maint y bid yn gostwng i £62K	£62,000	Argymell ariannu'r bid i gyfarfod y cynnydd yng nghostau cludiant disgyblion/myfyrwyr.	£62,000
Cyfanswm		£2,278,000	Cyfanswm	£876,000

B. BIDIAU CYFALAF

Cyf	Cynnwys y Bid	Swm	Argymhelliad	Swm a argymhellir
AD 1	Diogelwch tu fewn i safleoedd ysgolion Cais i ariannu astudiaeth dichonoldeb er mwyn adnabod gwaith angenrheidiol yn Ysgol Dyffryn Nantlle a mân waith cyffredinol.	£60,000	Argymell gwrthod y bid gan fod camau eisoes mewn lle i gyfarch y risg.	
Econ 1	Cronfa Datblygu Gwirfoddol Arian tuag at gefnogi prosiectau cyfalaf gan fudiadau a mentrau cymdeithasol a gwirfoddoli. Rheolir y gyllideb dan frand llwyddiannus Cist Gwynedd. Mae Cist Gwynedd yn cynnwys pecyn o grantiau i gefnogi gweithgareddau cymunedol a gwirfoddol.	£140,000	Angen trafodaeth bellach yn y Cabinet cyn penderfynu.	£140,000
Econ 2	Tomen Y Bala Cais am arian i ail godi'r wal gynhaliol sydd wedi disgyn mewn manau ac yn beryglus i'r cyhoedd. Mae angen cadarnhau'r anghenion, datblygu briff, a chael tendrau gan gynnwys paratoi cynlluniau manwl a sicrhau bod hawliau cynllunio yn eu lle. Noder bod Cadw wedi cytuno yn barod ond angen mewnbwn i'r prosiect. Nid oes cyllideb ar gyfer Tomen Y Bala ac mae'n llwyr ddibynnol ar grantiau/cyllid canolog i gwblhau'r gwaith.	£40,000	Argymell ariannu'r bid er fod y domen ar dir preifat gan mai cyfrifoldeb y Cyngor yw'r wal.	£40,000
Cyfanswm		£240,000	Cyfanswm	£180,000

C. BIDIAU AM ARIAN UNWAITH AC AM BYTH

Cyf	Cynnwys y Bid	Swm	Argymhelliad	Swm a argymhellir
SaG	System Cefnogi Rheoli Perfformiad Cais i ariannu system rheoli perfformiad newydd i'r Cyngor. Nid yw'r hen system, sef Ffynnon, bellach ar gael am ddim gan Lywodraeth Cymru.	£150,000	Angen trafodaeth bellach yn y Grŵp Rheoli cyn penderfynu.	£150,000
SaG 2	Cynnal e-newyddlen 'Rhaeadr' Cynnal y datblygiadau newydd i gyfathrebu am waith y Cyngor a'r Cabinet i'r aelodau etholedig rheng flaen sef 'Rhaeadr'	£35,000	Argymell ariannu'r bid am flwyddyn a chaniatáu amser i'r Gwasanaeth ystyried ffyrdd amgen o ddarparu.	£35,000
Add 1	Cludiant Maesgeirchen Cais am arian i bontio'r gorwariant sy'n deillio o barhau gyda'r trefniadau cludiant presennol hyd nes bod datrysiad amgenach wedi'i ddarganfod.	£120,000	Argymell ariannu'r bid er mwyn caniatáu amser i'r Adran Rheoleiddio gwblhau'r adolygiad o gludiant cyhoeddus.	£120,000
Add 2	Gorwariant ar y Gyllideb Integreiddio Amcangyfrifir y bydd y gyllideb Integreiddio o £5.8m (sydd yn nwylo ysgolion) yn gorwario oddeutu £750,000 yn 2015-16, gyda'r drefn weithredu bresennol yn gadael unrhyw orwariant yn nwylo'r Adran Addysg. Nid yw Ysgolion wedi derbyn rhagrybudd o'r gorwariant ac mae'n rhy hwyr iddynt weithredu lleihad mewn gwariant ar gyfer gychwyn Tymor yr Haf 2015. Byddai cymeradwyo'r bid yn galluogi ysgolion i gynllunio i leihau gwariant ar gyfer 1 Medi 2015.	£312,000	Argymell fod yr Adran Addysg yn cyfarfod y gorwariant yn 2015/16 o gyllidebau wrth gefn.	

Cyf	Cynnwys y Bid	Swm	Argymhelliad	Swm a argymhellir
AD 1	Iechyd Galwedigaethol Cais am flwyddyn i barhau i gyllido swydd i gynnal Darpariaeth Iechyd Galwedigaethol a Rhaglen Gwyliaidwriaeth Iechyd Statudol ar gyfer staff ar gyfer cyflawni dyletswyddau megis cynnal profion iechyd a lles, prosesu ceisiadau ymddeol ar sail afiechyd a chynnal ymgynghoriadau sylfaenol gyda staff. Mae'r Uned hefyd yn darparu gwyliaidwriaeth iechyd statudol ar gyfer carfannau penodol ymysg gweithlu'r Cyngor megis gweithwyr ffyrdd cyflym, gweithwyr ail gylchu a chasglu sbwriel, cynnal tiroedd yn ogystal ag unrhyw weithwyr nos. Arian wrth gefn wedi ariannu'r swydd yn y gorffennol.	£31,000	Argymell cymeradwyo'r swm o £31k ar gyfer 2015/16 er mwyn caniatáu amser i'r Adran roi trefniadau mewn lle i flaenoriaethu gwaith	£31,000
AD 2	Lleoliadau Gwaith <i>Shaw Trust</i> Cyfraniad at gyflogau dau unigolyn o fewn y Cyngor am flwyddyn yn unig er mwyn chwilio am ddatrysiad i'r bwch yn y gyllideb yn dilyn penderfyniad <i>Shaw Trust</i> i dynnu cefnogaeth ariannol yn ôl.	£15,000	Argymell cymeradwyo'r swm o £15k ar gyfer 2015/16 er mwyn caniatáu amser i'r Adran ail edrych ar y polisi ac i adnabod cyfleoedd eraill i ariannu'r swyddi.	£15,000
AD 3	Statws swyddi DBS y Cyngor Cais am arian blwyddyn i barhau i ariannu swydd i weinyddu statws swyddi DBS y Cyngor cyn ail strwythuro trefniadau.	£22,000	Argymell cymeradwyo'r swm o £22k ar gyfer 2015/16 er mwyn caniatáu amser i'r Adran roi trefniadau newydd ar waith yn dilyn ymarferiad Ffordd Gwynedd.	£22,000
Cyfanswm		£685,000	Cyfanswm	£373,000

DYFYNIAD O'R CYFRIFON TERFYNNOL – RESERFAU PENODOL

Mae'r nodyn isod yn amlygu'r symiau a neilltuwyd mewn reserfau a glustnodwyd er mwyn darparu cyllid ar gyfer cynlluniau gwario'r dyfodol, ynghyd â'r balansau cyffredinol.

Cyfansymiau Gwynedd £'000	Categoriâu o Reserfau ynghyd ag eglurhad cryno o'r defnydd ohonynt
3,777	Reserfau Ysgolion – yn gyfan gwbl o dan reolaeth leol cyrff llywodraethu ysgolion.
2,407	Derbyniadau Cyfalaf - arian wedi'i dderbyn drwy werthiant eiddo, wedi'i neilltuo i adeiladu/cynnal eiddo arall, ayb.
20,187	Gofynion y Cynllun Cyfalaf - arian wedi'i glustnodi ar gyfer cynlluniau sydd wedi'u cymeradwyo i adeiladu ffyrdd, pontydd, ac ysgolion, yn cynnwys "Ysgolion 21 ^{ain} Canrif".
3,781	Cronfeydd Adnewyddu - i ddisodli cerbydau sy'n dibrisio, ayb, sy'n ein galluogi i sicrhau parhad gwasanaethau er budd ein dinasyddion.
8,017	Cronfa Trawsnewid Busnes - ar gyfer menterau trawsnewid, cynlluniau ac ymyriadau i gyflawni diwygiad gwasanaethau ac arbedion.
5,000	Cronfa Buddsoddi i Arbed - i ariannu gwariant unwaith ac am byth i hwyluso gwelliannau gwasanaeth fydd yn cyfrannu tuag at gyfanswm o £35m o arbedion effeithlonrwydd dros 4 mlynedd.
7,255	Ymrwymadau Cost Diswyddiadau - bydd diswyddiadau staff arwyddocaol yn anochel o ganlyniad i galedi parhaus, a bydd rhaid eu hariannu.
2,015	Hunan-Yswiriant - mae'r Cyngor digon mawr i wneud arbedion drwy neilltuo arian i gyfarfod rhai hawliadau, yn hytrach na thalu premiwm i gwmnïau.
7,823	Anghenion a gofynion gwasanaeth penodol eraill - arian a neilltuwyd mewn cronfeydd ar gyfer – Cyfraniadau ac ymrwymadau a ddeilir ar ran Partneriaethau yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> • Bwrdd Gwasanaethau Lleol ar y Cyd (Gwynedd ac Ynys Môn); • Cyd-Bwyllgor Anghenion Addysgol Arbennig (gydag Ynys Môn); • Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd (gydag Ynys Môn). Cynlluniau Refeniw Un-tro yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> • Prosiect Lleihau Ôl Troed Carbon; • Er mwyn lliniaru effaith Deddf Diwygio Llês Llywodraeth San Steffan; • Ymdopi â thywydd garw ac argyfyngau eraill; • Cynllun Datblygu Unedol; • Gwaith Atal Digartrefedd; • Gwarant Amgylcheddol Tai (hanfodol ar ôl trosglwyddo Tai). ynghyd ag eraill er mwyn sicrhau parhad gwasanaethau yn y sir.
60,262	Cyfanswm Reserfau wedi'u clustnodi.
7,000	Balansau Cyffredinol - wedi'i neilltuo ar gyfer risgiau cyffredinol, risgiau anhysbys, gorwariant posib, pontio, ayb.
67,262	Reserfau cyflawn fel ar 31 Mawrth 2014.

Mae rhestr fanwl gyflawn o'r reserfau unigol yn y datganiad o gyfrifon y Cyngor.

ATODIAD 3

RHAGLEN GYFALAF AR GYFER 2015/16 – 2016/17

	2015/16	2016/17
	£'000	£'000
Cynnal a Chadw adeiladau (ymdrin ag ôl groniad ac osgoi ôl groniad pellach)	3,096	2,553
Gwaith Tan ac Asbestos	400	500
Rheoli Carbon	0	400
Trefniadaeth Ysgolion	11,820	13,796
Newid dosbarthiadau sydd wedi dod i ddiwedd eu hoes	449	779
Goleuadau Stryd	50	50
Ffensys diogelwch ar y ffyrdd	134	134
Ymdrin â dŵr ar y ffyrdd	100	100
Meysydd Chwarae	35	35
Strategaeth Wastraff y Cyngor	50	0
Adnewyddu Cerbydau	0	58
Rhagbaratoi Cynlluniau Trafnidiaeth	100	100
Lonydd Glas	20	20
Adnewyddu Technoleg Gwybodaeth	501	388
System electroneg cadw cofnodion a dogfennau	244	155
Grantiau Tai	2,000	2,000
I'w ddyrannu ("bidiau" cyfalaf)	180	202
Cyfanswm	19,179	21,270

CYLLIDEBAU ARFAETHEDIG 2015/16 FESUL GWASANAETH

Cyllideb 2015/16	Cyllideb Sylfaenol 2014/15	Chwyddiant	Preseptau Incrementau a Phensiynau	Llog a Chostau Benthycu	Demograffi Incwm ac Amrywiol	Trosglwyddiad i'r Setliad	Pwysau ar Wasanaethau	Arbedion	Cyllideb Sylfaenol 2015/16
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
ADRANNAU									
Tim Rheoli Corfforaethol	2,407	22	4	0	329	0	0	(663)	2,099
Strategol a Gwella	4,761	32	13	0	90	40	185	(399)	4,722
Cyllid	6,491	83	(5)	0	(4)	0	116	(514)	6,167
Adnoddau Dynol	2,756	29	2	0	77	0	68	(270)	2,662
Cefnffyrdd	(87)	0	0	0	0	0	0	0	(87)
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	23,307	(49)	13	0	66	0	0	(1,753)	21,584
Rheoleiddio (Cynllunio, Trafnidiaeth a GyC)	8,690	(30)	13	0	(47)	(21)	(132)	(560)	7,913
Ymgynghoriaeth Gwynedd	54	7	0	0	171	0	0	(245)	(13)
Addysg Canolog	13,494	203	14	0	(202)	(45)	182	(175)	13,471
Cyllideb Ygolion	69,796	578	(52)	0	119	0	(250)	(952)	69,239
Economi a Chymuned	7,550	(14)	28	0	179	0	(65)	(436)	7,242
Oedolion, lechyd a Llesiant	44,816	630	137	0	382	0	507	(1,963)	44,509
Plant a Theuluoedd	13,507	104	1	0	(112)	134	0	(895)	12,739
Cyfanswm Adrannau	197,542	1,595	168	0	1,048	108	611	(8,825)	192,247
Materion corfforaethol a chyfalaf	34,794	1,206	6	(250)	33	205	(246)	198	35,946
CYFANSWM GROS =	232,336	2,801	174	(250)	1,081	313	365	(8,627)	228,193
Balansau a Reserfau Penodol	(2,179)	0	0	0	160	0	511	0	(1,508)
CYFANSWM NET =	230,157	2,801	174	(250)	1,241	313	876	(8,627)	226,685